



A családorvoslás korszerű fogalma és ismérvei

Prof. Dr. Varga Albert, Prof. Dr. Hajnal Ferenc,
Dr. Nagyvári Péter, Dr. Ágoston Gergely
SZTE ÁOK Családorvosi Intézet



Az orvosi praxis feladatkörei

- I. a klinikai jellegű ellátások teljessége,
- II. az elvárható és megfelelő kommunikációs készség és gyakorlat az ellátások során minden partnerrel, a betegekkel és családtagokkal,
- III. A praxis menedzseléséhez szükséges ismeretek, képesség és gyakorlat.



Definíció

- **elméleti tudásanyag és**
- **technikai készségek olyan,**
- **célszerűen kialakított együttese, mely**
- **az orvostudomány ezen ágát különálló szakmává avatja,**
- **az elsődleges egészségügyi ellátás legnagyobb terepnumát képezi**



Általános/családorvoslás

- Akadémiai és tudományos szakmai ágazat
- önálló tananyaggal,
- kutatási területtel és
- bizonyítékokon alapuló
- klinikai tevékenységi körrel, mely
- klinikus szakmaként az
- alapellátás irányában orientált”.



Az új definíció jelentősége

- **hitet tesz önálló, más szakmákétól elkülönített tananyag mellett,**
- **hangsúlyozza a szuverén és független kutatási terület és**
- **kutatói tevékenység kívánalmát,**
- **a klinikai jellegű működés területén vállalja a bizonyítékokon alapuló működést (annak „szigorával” és velejáró követelmény-rendszerével együtt),**
- **más klinikus szakágakkal egyenlő rangot céloz meg a működési szintér-kijelöléssel.**



A családorvoslás lényege

Komplex gyakorlati tevékenység, mely az általános orvosi ellátás optimális munkamódszere.

- a beteg-orvos kapcsolat a beteg jelentkezésével és
- elvileg, elsősorban felkérés alapján –
- annak családját is gondozásába fogadja.
- Munkája során az egész család változását, növekedését figyelemmel kíséri.
- az ellátott családok körében folyamatos betegség-megelőző tevékenységet végez, működésének skálája *a prevenciótól a rehabilitációig* terjed.



Az alapellátás képessége

- Hozzájárul az ellátáshoz jutás jobb lehetőségéhez,
- Forrásai és ereje csökkenti az eü. ráfordítást,
- Alacsony jöv. rétegeknél javítja az egészségi paramétereket,
- csökkentik a társadalmi különbségek negatív hatásait, ugyanis
- a technikai (drága) ellátási formák csak a legidősebb korosztály élet- és életminőség esélyeit javítják!
- Csak a családorvosok működése biztosít alacsonyabb mortalitást (ált. belgyógyászokkal és gyermekgyógyászokkal szemben).
(Barbara Starfield, AAFP 2002.)



Az alapellátás törzs-kompetenciája

- **Az alapszintű ellátói funkció szakmailag teljes, hibátlan betöltése,**
- **Személyre szóló ellátás,**
- **A problémák sajátos igények szerinti megoldásának képessége,**
- **Teljes körű klinikai ellátás,**
- **Közösségi szintű orvoslás,**
- **Holisztikus beteg megközelítés**



Az általános praxis/családorvoslás alapvető jellemzői

Kiinduló pontok a szakmai törzskompetencia alapelemeihez:

- 1. Az eü. ellátó szervezet találkozási pontja „normális” körülmények között a betegek számára, korlátlanul elérhető, bármilyen egészségügyi problémával személyre szólóan kész foglalkozni a páciens korától, nemétől és egyéb adottságaitól függetlenül,**
- 2. Hatékonyan használja fel az egészségügy forrásait az ellátás koordinációja révén, részben az alapellátáson belül működő szakemberekkel, másrészt vállalja a páciens érdekeit védő koordinációs közreműködést a szakellátás folyamán,**
- 3. Megközelítése személyközpontú az egyén, a család és a közösség irányában egyaránt,**
- 4. Támogatja a páciens önmegerősítő és betegjog érvényesítő aktivitását (empowerment) mind egészségét, mind gyógyulását veszélyeztető ártalmakkal szemben.**



Az általános praxis/családorvoslás alapvető jellemzői II.

- 5. Állandó, sajátos konzultációs módszert alkalmaz páciens és az orvos között.
Felelősséget vállal a páciens szükségletei szerinti folyamatos, hosszú távú ellátás iránt.**
- 7. Szakmájára jellemző döntéshozatali folyamat gyakorlását vállalja a betegségek közösségen belüli előfordulása és gyakorisága figyelembe vételével.**
- 8. Mind a heveny, mind az idült egészségügyi problémákat egyénre szabottan, párhuzamosan kezeli, követi, „menedzseli”.**
- 9. Képes a korai stádiumban nehezen differenciálható betegségek ellátására, követésére azok fejlődése során, sürgős szükség szerint pedig időben beavatkozik.**
- 10. Megfelelő és hatékony beavatkozási képessége révén elősegíti a páciens tartósan egészséges állapotát és jóllétét.**
- 11. Felelősséget vállal az ellátottak egészségéért közösségi szinten is.**
- 12. Folyamatosan tekintetbe veszi az eü. problémák fizikai, pszichikai, szociális, kulturális és egzisztenciális dimenzióit.**



A családorvoslás fő kompetencia elemei hat „klaszterben”

A fő (törzs)kompetencia elemek szélesebb tartományt fedő fogalmak

| | |
|--------------------------------------|------------|
| 1. Alapellátó működés menedzsmentje | 1,2 |
| 2. Betegközpontú ellátás | 3, 4, 5, 6 |
| 3. Egyedi probléma megoldó készségek | 9, 10, 12 |
| 4. komprehenzív megközelítés | 7, 8 |
| 5. Közösségi megközelítés | 11 |
| 6. Holisztikus ellátási modell | 12 |



A jellemzők és törzskompetencia elemek különbözőségei

- A 12 jellemzőt körülményektől függetlenül, bármilyen ellátó rendszerben érvényesíteni kell,
- A kompetencia klaszterek egymástól mindig függetlenek,
- utalnak a bármely orvos számára nélkülözhetetlen működési elemekre, és
- törzskompetencia klaszterek figyelembe veszik:
 - orvos praxisát körülvevő környezetet,
 - kialakult kapcsolat-,
 - működést meghatározó jogi és egyéb szabályrendszert,
- hibátlan klinikusi működés mellett a helyes orvosi gyakorlathoz nélkülözhetetlen
 - a kifogástalan kommunikációs gyakorlat,
 - helyes praxis működtetés, megfelelő menedzsment is



Praxis működtetést, ellátói gyakorlatot meghatározó kiegészítő vonások

jellemzők és törzskompetencia elemek közé nem sorolhatók be:

- **Hálózat-tudatos (contextual) működés:** annak a „környezeti háló”-nak működése, amely
 - munkafeltételeket meghatározza,
 - figyelmet fordít a közösség kulturális viszonyaira,
 - a finanszírozási és jogszabályi rendszerekre.
- **Elvárható magatartás (attitűd):** orvos szakmai felkészültségén, értékelvűségén és etikai hozzáállásán alapul.
- **Tudományos megalapozottság:**
 - folyamatos tanulás és minőség javítás révén kritikusan értelmezi és alkalmazza a tudományos alapú működés követelményeit,
 - törzskompetencia 1-3. pontjára utal a minőség javítás képessége.



European Definition of Family Medicine:
Core Competencies and Characteristics
 (Wonca 2002/2011)

© 2004/2011
 Swiss College of Primary Care Medicine / U. Grueninger
www.kollegium.ch

A projekt a Svájci-Magyar Együttműködési Program társfinanszírozásával valósult meg.
 The project is supported by a grant from Switzerland through the Swiss Contribution.



www.alapellatasimodell.hu
www.svajchozzajarulas.hu

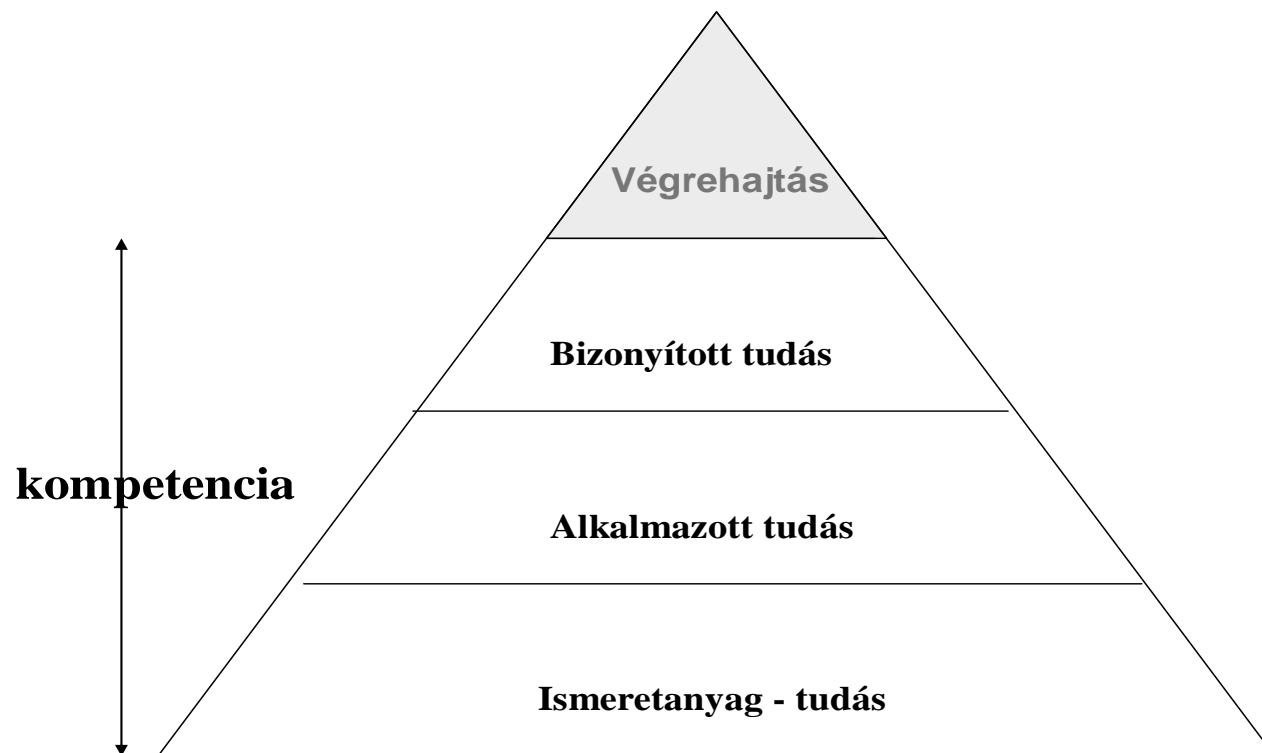


A kompetenciának megfelelő működés mértéke

- Bár a törzskompetencia elemeit készségi szinten kell(ene) alkalmazni,
- a gyakorlatban erre nincs szavatosság,
- Miller: az oktatott személy kompetencia „kitöltő” képességét háromszöggel ábrázolja:
 - alap az oktatott biztos tudásának teljessége,
 - magasabb szinten a tudás „használatának” képessége,
 - második szinten a tudás helyes alkalmazásának bizonyíthatósága
- csúcs az ismeretek és készségek valós gyakorlati felhasználása.

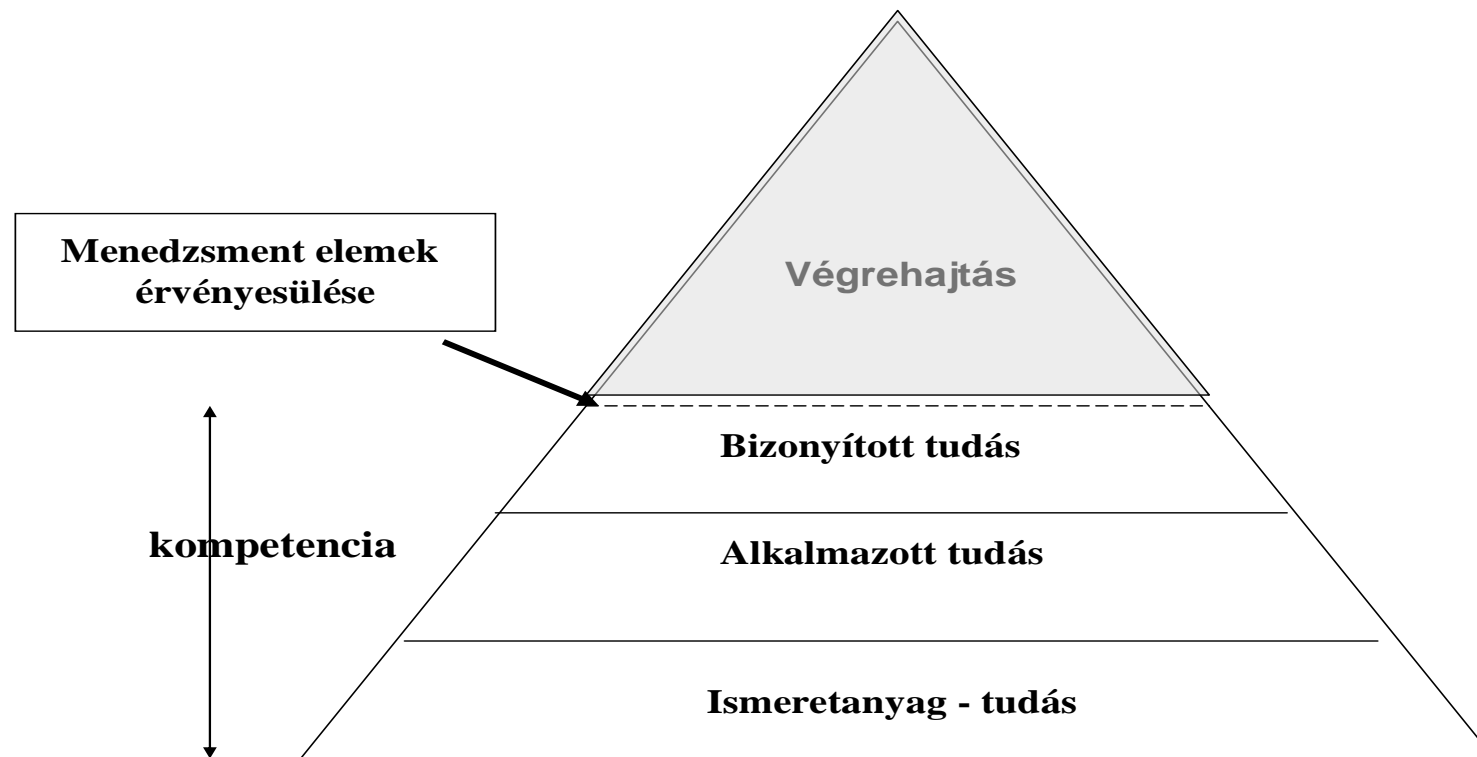


Miller piramis



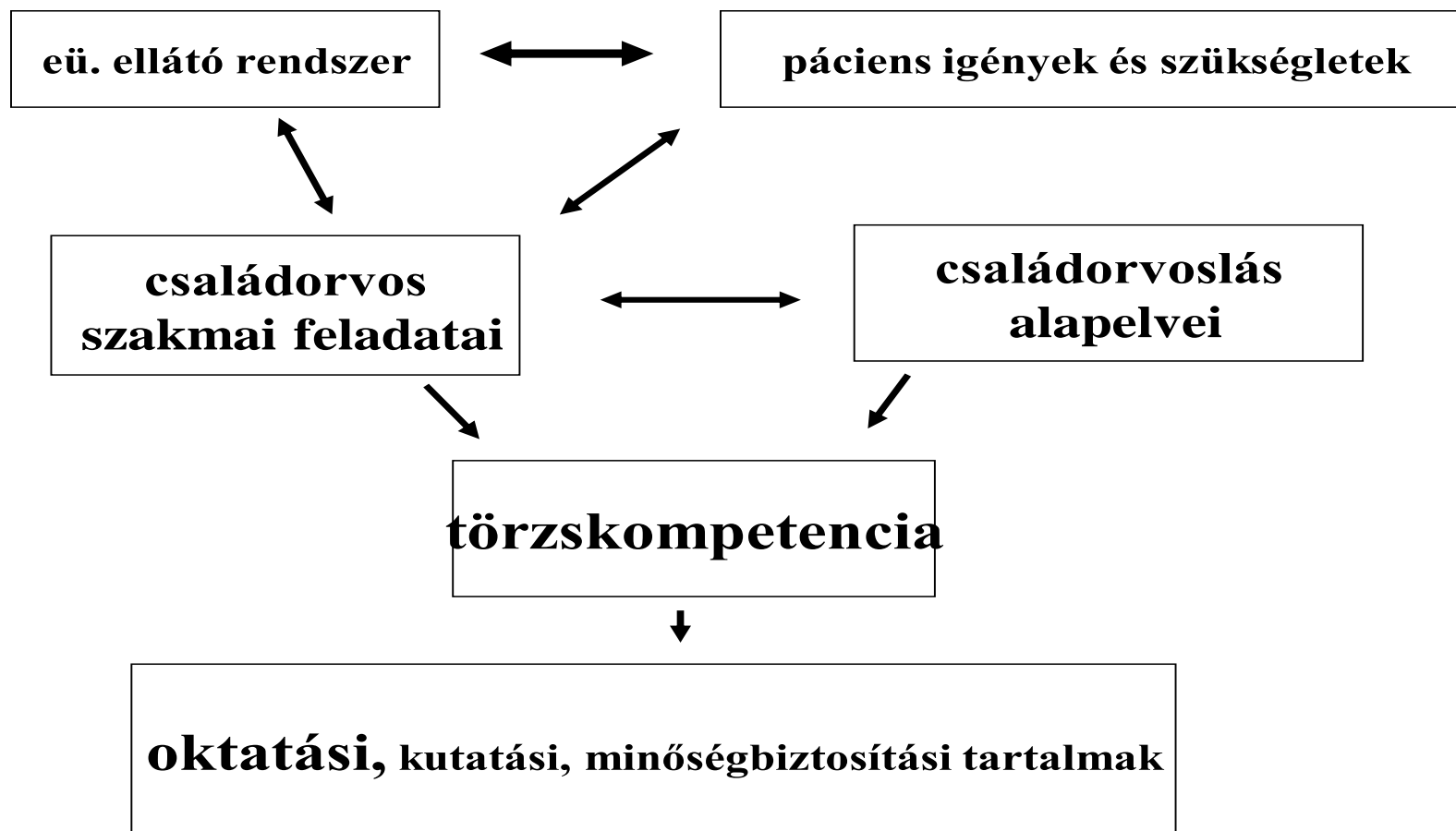


Kiegészítő menedzsment tényezők hatása





Kompetencia az ellátási rendszerben





Egységes alapellátói feladat- és hatáskör

Európai kívánalom az egységes:

- **alapellátói feladat-, szerep- és hatáskör,**
- **elvárt szakmai felkészültség, színvonal és hozzáállás,**
- **ellátó rendszer egészébe illeszkedés.**

Ugyanezt kívánja elérni a magyar alapellátás akkor, amikor

- **a szükséges mértékben átvéve az európai „belső tartalom” filozófiáját, megközelítési módjait és követelményrendszer - a magunk belső tartalmát megfogalmazzuk.**



A család(tag)ok és az orvos közötti kapcsolat

- Optimálisan a házassági tanácsadással kezdődik,
- a gyermekek születésével, a velük kapcsolatos teendőkkel, stb. folytatódik.
- A jó család - orvos kapcsolat során a családtagok bizalma, tisztelete és barátsága
- pozitív élményt kell, hogy nyújtson a szakember számára, aki
- tőle elvárhatóan, a szakmája komplexitása révén felmerülő szakmai kihívásoknak
- pályafutása során végig eleget tesz



A családorvoslás ismérvei

- Minden egészségi problémára kitérő
- elsődleges,
- a betegség természetétől független
- folyamatos segítséget nyújt az
- egész ellátott család számára,
- felelősséget vállal minden családtag bármilyen egészségügyi ellátási szükséglete esetén,



A családorvoslás ismérvei II.

- szakmai kapcsolat közben bensőséges, kölcsönös bizalmon alapuló viszonyt alakít ki minden családtaggal,
- az elsődlegesen megoldható egészségügyi problémákat önmaga oldja meg, törekszik az ún. definitív ellátásra,
- önmaga dönt - a szakma szabályainak megfelelően - konzíliumok szükségességéről és a konzultánsok személyéről,
- beteg számára a családorvosi kapcsolat-tartás biztonságérzetet ad: fizikai és/vagy érzelmi-lelki válsághelyzetekben is.



A családorvoslás előnyei

folyamatos, személyre szóló és mindenre kiterjedő elsődleges orvosi ellátás képes szavatolni:

- 1. a betegségmegelőzés lehetőségét és potenciális sikerét,**
- 2. a betegségek korai felismerését, ezáltal**
- 3. az ideális beavatkozás, kezelés esélyét és**
- 4. az egészséges állapot fenntartásának,**
- 5. a gyengébb javításának garanciáit.**



Alapelvek

előbbiek alapján tehát a családorvosi praxis

1. a beteg egészségügyi szisztémába való bekerülésének helye, mely
2. folyamatos ellátást nyújt/biztosít betegség idején és annak hiányában is,
3. a beteget ellátó összes tudományágot összefogja és foglalja,
4. személyes és személyre szóló ellátást nyújt,
5. az egyént mindig szűkebb - családi, lakóhelyi, munkahelyi közösségében, környezetében szemléli és követi.



Az egyénre szóló ellátás követelményei

csaknem olyan fontos az, hogy milyen egyén betegedett meg, mint a betegség maga.”

- Mindenkor megértéssel, empátiával kell viszonyulnia a hozzá forduló egyénhez,
- saját mivoltában kell elfogadnia őt és
- együttérzést kell mutatnia szenvedése során.
- Az egyénre szóló ellátást a beteg közösségére is ki kell terjesztenie, melynek során
- az egyén és környezete aggodalmait oldania kell.
- Ki kell iktatnia az orvosi és egészséges embertárs létéből fakadó fensőbbiségérzést
- tanácsai, rendeletei nem kelthetnek kisebbségi érzést.



A családorvos mint "védőügyvéd"

Elvárás, hogy a beteg és család bizalmasa, tanácsadója és egészségügyi védőügyvédje legyen, működése során:

- **mutasson érdeklődést a beteg és baja iránt,**
- **a teljesség igényével foglalkozzon minden problémával,**
- **mutasson együttérzést, megértést, türelmet és emberi melegséget,**
- **a beteg iskolázottsági, életkori szintjeinek megfelelően adjon tanácsot, hogy**
- **az bajával a lehető legjobban tudjon megküzdeni vagy**
- **azzal együtt élni.**



A szakma története

- A minden területen azonos színvonalú tudás illuzórikussá vált
- szakemberek szűkebb területre vonatkozó, egyre elmélyültebb tudást és gyakorlatot választották
- laikus körökben az ilyen típusú szakemberek kaptak igazi megbecsülést és elismerést,
- motivációt jelentő sikerélményeket,
- leértékelődést fokozta, hogy az általános praxist művelő orvosoknak nem volt strukturált posztgraduális képzése.



Motiváció

Az általános orvosok sok pert vesztek:

- **Posztgraduális képzés hiánya,**
- **ellátó orvosok és betegek „elidegenedtek”.**
- **Az egyre nehezedő helyzetre 60-as években ötletes megoldás: az elkülönült ismeretek összerakása helyett újabb specifikum.**
- **1966. USA-ban elkülönült képzési program,**
- **1969. Általános Szakorvos Minősítő Bizottság: szakmai számonkérés, kvalifikáció rendszere,**
- **majd hat-évenként szakmai újraminősítés.**



Amerikai meghatározás

- családorvoslás olyan orvosi szakma, mely
- folytonos és teljes körű egészségügyi ellátást biztosít
 - az egyén és a család számára,
 - integrálja a biológiai, klinikai és pszichikai tudományágakat.
 - Látókörébe tartozik mindkét nem, minden szervrendszer és betegség, az egyén bármely életkorában.



A családorvoslás sajátosságai Magyarországon

- Az eü. reform fontos területe az alapellátás, a körzeti orvosi rendszer megújítása
- nemzetközi útmutatás ill. hazai szellemi források bevonásával
- elindulhatott a nemzetközi felzárkózás.
- előző "körzeti-„/ házi orvosok kihívásai:
 - emelt szintű képzés-továbbképzés,
 - hatásköri lista elkészítése és bevezetése,
 - szakorvosi vizsga kötelezettsége.